

Jakub Niedbalski
Uniwersytet Łódzki

Recenzja książki

Dariusz Kubinowski (2013) *Idiomatyczność – synergia – emergencja. Rozwój badań jakościowych w pedagogice polskiej na przełomie XX i XXI wieku*. Lublin: Wydawnictwo Makmed

Jakub Niedbalski, doktor socjologii, adiunkt w Katedrze Socjologii Organizacji i Zarządzania Instytutu Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego. Specjalizuje się w komputerowej analizie danych jakościowych, metodach badań jakościowych, zagadnieniach socjologii niepełnosprawności i sportu. Prowadzi badania poświęcone aktywizacji fizycznej i uprawianiu sportu przez osoby niepełnosprawne fizycznie. Autor książek: *Życie i pracować w domu pomocy społecznej. Socjologiczne studium interakcji personelu z upośledzonymi umysłowo podopiecznymi* (Wydawnictwo UE, Łódź 2013) oraz *Odkrywanie CAQDAS. Wybrane bezpłatne programy komputerowe wspomagające analizę danych jakościowych* (Wydawnictwo UE, Łódź 2013).

Dane adresowe autora:

Katedra Socjologii Organizacji i Zarządzania
Instytut Socjologii
Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UE
ul. Rewolucji 1905 r. nr 41/43, 90-214 Łódź
e-mail: jakub.niedbalski@gmail.com

Badania jakościowe w naukach społecznych i – szerzej – humanistycznych przeszły na przestrzeni ostatnich dekad znaczącą ewolucję. Dotyczyła ona zarówno ich rozwoju, jak i coraz powszechniejszego stosowania przez rosnącą grupę badaczy. Nie mniej istotne są widoczne zmiany światopoglądowe środowiska naukowego w Polsce, prowadzące do uprawomocnienia badań jakościowych w świecie akademickim. Tym samym dokonał się wyraźny zwrot w zakresie uprawiania badań jakościowych, który sukcesywnie doprowadził do wyjścia badaczy jakościowych z cienia akademickiej marginalizacji.

Książka Dariusza Kubinowskiego pod tytułem *Idiomatyczność – synergia – emergencja. Rozwój badań jakościowych w pedagogice polskiej na przełomie XX i XXI wieku* to pozycja, w której autor obrazowo

przedstawia charakter oraz zakres tych przemian, zwłaszcza w naukach społecznych zorientowanych humanistycznie. Dariusz Kubinowski to badacz z dużym doświadczeniem, od lat zaangażowany w szeroko zakrojoną działalność propagującą badania jakościowe na gruncie polskiej pedagogiki. Tożsamość naukowa autora ma swoje umocowanie w wielu publikacjach naukowych oraz licznych inicjatywach promujących badania jakościowe. Do jego najbardziej znanych pozycji książkowych należy między innymi redagowana wspólnie z Marianem Nowakiem *Metodologia pedagogiki zorientowanej humanistycznie* (Kubinowski, Nowak 2006) oraz autorska monografia zatytułowana *Jakościowe badania pedagogiczne – filozofia, metodyka, ewaluacja* (Kubinowski 2010).

Prezentowana monografia stanowi bezpośrednią kontynuację jego programowego zaangażowania w ugruntowywanie i rozwijanie wykładni pedagogiki zorientowanej humanistycznie. Jak sugeruje autor, powinna być ona traktowana komplementarnie z wcześniejszą książką *Jakościowe badania pedagogiczne* (Kubinowski 2010), która stanowiła swego rodzaju wprowadzenie do zagadnień rozwijanych i szerzej rozpatrywanych obecnie. W najnowszej monografii Dariusz Kubinowski koncentruje się na kwestiach metodologicznych, zabierając głos w toczącej się debacie naukowej zogniskowanej wokół badań jakościowych. Książka powstała również jako rezultat dyskusji prowadzonych przez autora z odbiorcami *Jakościowych badań pedagogicznych* (Kubinowski 2010). Jak pisze w recenzowanej pracy, „wśród uwag krytycznych, którym zawdzięczam zamysł zrealizowanych przeze mnie w ostatnim okresie intensywnych

studiów i badań metodologicznych, chciałbym przywołać dwie o znaczeniu zasadniczym w inspiracji do przygotowania niniejszej monografii” (Kubinowski 2013: 16). Pierwsza z nich dotyczyła zarzutu, że autor stosunkowo niewiele miejsca poświęcił wyłożeniu własnej koncepcji metodologicznej prowadzenia jakościowych badań pedagogicznych i jej bardziej pogłębionemu rozwinięciu. Druga uwaga odnosiła się z kolei do tego, że – zdaniem krytyków – znaczący dorobek polskich jakościowych badaczy pedagogicznych nie został przez Dariusza Kubinowskiego w należyty sposób zauważony i omówiony.

Reakcją na te zarzuty jest właśnie prezentowana książka, której struktura została celowo tak pomyślana, aby stanowiła wyraźną odpowiedź na powyższe uwagi krytyczne. Z tego względu część pierwszej książki poświęcona została wykładni kluczowych elementów autorskiej koncepcji tak zwanych „nowych” badań jakościowych jako dojrzalej, zaawansowanej wersji całościowego myślenia o tej dziedzinie empirycznej aktywności poznawczej, realizowanej na gruncie współczesnych nauk społecznych zorientowanych humanistycznie. We wstępie do tej części swojej pracy autor podejmuje kwestie związane z kontrowersjami istniejącymi wokół badań jakościowych, jednocześnie proponując ramy racjonalnego dyskursu akademickiego. W drugim rozdziale części pierwszej Dariusz Kubinowski przedstawia złożoność i wieloparadygmatyczność współczesnych badań jakościowych w naukach społecznych. W tym celu w książce zawarł przegląd różnych stanowisk zarówno rodzimych, jak i zagranicznych badaczy. Kolejny, trzeci rozdział niniejszej

części monografii, poświęcony został rozważaniom na temat rozumienia metodyczności badań jakościowych we współczesnej praktyce badawczej. W rozdziale tym autor przedstawia swoją propozycję zasad metodycznych realizacji projektu „nowych” badań jakościowych osadzonych w naukach społecznych zorientowanych humanistycznie. W trzech kolejnych rozdziałach autor odkrywa przed czytelnikami i szczegółowo omawia tytułowe, a zarazem fundamentalne wyznaczniki uprawiania „nowych” badań jakościowych, jakimi są: idiomatyczność, synergia i emergencja. Owe zasady (cechy czy też kryteria – jako o nich pisze Kubinowski) tworzą główną oś, wokół której autor dostrzega możliwość kreowania modeli konkretnych projektów „nowych” badań jakościowych w naukach społecznych. W ostatnim rozdziale części pierwszej książki autor podejmuje próbę doprecyzowania sensu teoretycznego i wymiaru praktycznego „nowych” badań jakościowych w naukach społecznych, nawiązując przy tym do niezwykle ciekawej i posiadającej duży potencjał rozwoju, utworzonej w roku 2012 z jego inicjatywy Transdyscyplinarnej Sieci Badaczy Jakościowych.

Druga część recenzowanej monografii poświęcona została przedstawieniu typologii i egzemplifikacji praktyk badań pedagogicznych zorientowanych humanistycznie, zrealizowanych przez polskich badaczy na przełomie XX i XXI wieku. Dariusz Kubinowski zaznacza, że jego celem w tej części pracy było przedstawienie panoramy krystalizujących się metodologii jakościowych w pedagogice polskiej. Autor dokonuje tutaj prezentacji i analizy swoistej mapy typologicznej aktualnie stosowa-

wanych modeli podejść jakościowych w obszarze pedagogiki polskiej, w opracowaniu której – jak dodaje – istotną rolę odegrało rozpoczęte w marcu 2013 roku z inicjatywy Krzysztofa T. Koneckiego „mapowanie” praktyk badań jakościowych w naszym kraju.

Książka Dariusza Kubinowskiego posiada niewątpliwie duży potencjał poznawczy, będąc pozycją niezwykle dopracowaną merytorycznie, w której znalazły się kluczowe idee i stanowiska najbardziej wpływowych badaczy jakościowych w polskiej pedagogice. Autor w sposób holistyczny, a zarazem dogłębny pokazuje aktualną sytuację nauk społecznych, przede wszystkim zaś pedagogiki w jej jakościowym wydaniu.

Książka powinna znaleźć szerokie grono odbiorców, zarówno wśród osób spoza środowiska akademickiego, które poszukują dla siebie ciekawych inspiracji utrzymanych w duchu humanistycznym, jak również badaczy i naukowców z różnych dziedzin nauk społecznych, preferujących jakościowy styl badań, ale także utożsamiających się z „innymi wspólnotami paradygmatycznymi”. Autor zwraca się do tej ostatniej grupy czytelników, nawołując do dialogu i wzajemnych uzgodnień prowadzonych na zasadach partnerstwa, a nie narzucaniu odmiennych perspektyw poznawczych. Zamiarem autora jest bowiem stworzenie dogodnych warunków do poważnej debaty na temat redefinicji wykładni naukowości w wersji pozytywistycznej, która jego zdaniem wymaga pogłębionej refleksji i wypracowania nowych praktyk badawczych, bliższych potrzebom współczesnej nauki.

Monografia Dariusza Kubinowskiego to pozycja z całą pewnością godna polecenia, skierowana zarówno do badaczy już doświadczonych, jak i tych, którzy dopiero rozpoczynają swoją przy-

godę z jakościową analizą danych, zwłaszcza zaś do doktorantów i studentów takich dyscyplin naukowych, jak psychologia, pedagogika czy socjologia.

Bibliografia

Kubinowski Dariusz (2010) *Jakościowe badania pedagogiczne – filozofia, metodyka, ewaluacja*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.

Kubinowski Dariusz, Marian Nowak, red., (2006) *Metodologia pedagogiki zorientowanej humanistycznie*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.

Cytowanie

Niedbalski Jakub (2014) *Recenzja książki: Dariusz Kubinowski (2013) „Idiomatyczność – synergia – emergencja. Rozwój badań jakościowych w pedagogice polskiej na przełomie XX i XXI wieku*. Lublin: Wydawnictwo Makmed. „Przegląd Socjologii Jakościowej”, t. 10, nr 1, s. 206–209 [dostęp dzień, miesiąc, rok]. Dostępny w Internecie: <www.przegladsocjologiijakosciowej.org>.